

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Національний університет «Одеська юридична академія»

**ЄВРОПЕЙСЬКІ ОРІЄНТИРИ РОЗВИТКУ УКРАЇНИ:
НАУКОВО-ПРАКТИЧНИЙ ВИМІР
В УМОВАХ ВОЄННИХ ВИКЛИКІВ**

МАТЕРІАЛИ
Міжнародної науково-практичної конференції

Одеса, 26 квітня 2024 року

Одеса
«Фенікс»
2024

*Рекомендовано до друку вченою радою
Національного університету «Одеська юридична академія»
(протокол № 8 від 15.05.2024 р.)*

За загальною редакцією **С. В. Ківалова**

Відповідальний за випуск **М. Р. Аракелян**

Є 24 **Європейські орієнтири розвитку України: науково-практичний вимір в умовах воєнних викликів** : матеріали Міжнар.наук.-практ. конф. (Одеса, 26 квітня 2024 р.) / за заг. ред. С. В. Ківалова. – Одеса : Фенікс, 2024. – 1000 с.
ISBN 978-617-8430-05-4

У збірнику відображено наукові напрацювання вчених, практиків, військовослужбовців у теоретичній та емпіричній площині у сферах філософських основ, загальної теорії та історичних досліджень держави і права, актуальних проблем світових соціально-політичних процесів, соціології та психології в умовах повномасштабного військового вторгнення. Висвітлено питання загроз національній безпеці в їх конституційному вимірі у рамках міжнародного та європейського права, трудового права та права соціального забезпечення, земельного, аграрного та екологічного права, пов'язані з функціонуванням економіки та підприємництва в умовах європейського вибору України. Розглянуто проблеми інформатизації та цифровізації суспільства, захисту інформації та кібербезпеки в умовах військового вторгнення, питання методики викладання іноземних мов, теорії та практики перекладу, проблеми лінгвістики та журналістики. Відображено наукові напрацювання у сферах адміністративного права та процесу, фінансового, морського та митного права, організації та вдосконалення судоустрою, прокуратури, інших правоохоронних органів, адвокатури. Висвітлено питання кримінального права, кримінально-процесуальних аспектів кримінального провадження та кримінологічних особливостей протидії злочинності в умовах воєнного стану, криміналістики, судової експертизи, психології та медицини у забезпеченні судочинства, цивільного та сімейного права, інтелектуальної власності та патентної юстиції, цивільного судочинства, господарського права та процесу. Розглянуто актуальні питання діяльності сучасних бібліотек у закладах вищої освіти, фізичної підготовки здобувачів вищої освіти.

Збірник розраховано на наукових і науково-педагогічних працівників, здобувачів вищої освіти, практичних працівників у сферах юридичної, економічної, соціологічної, політологічної, психологічної, філологічної наук, журналістики та кібербезпеки тощо.

УДК 005.332.2(4):316.42(477)»364»»20»(062.552)

Матеріали видано в авторській редакції

Маршук Юлія Сергіївна ВІДШКОДУВАННЯ МОРАЛЬНОЇ ШКОДИ, ЗАПОДІЯНОЇ ВНАСЛІДОК НЕНАЛЕЖНОГО НАДАННЯ МЕДИЧНОЇ ДОПОМОГИ: ТЯГАР ДОВЕДЕННЯ ВИНИ	606
Новиченко Михайло Юрійович МІСЦЕ КРИПТОВАЛЮТИ В СИСТЕМІ ЦИФРОВИХ ПЛАТІЖНИХ ІНСТРУМЕНТІВ	609
Оскілко Олексій Олегович ДО ОКРЕМИХ ПИТАНЬ ВИЗНАЧЕННЯ ЦИВІЛЬНО-ПРАВОВОГО СТАТУСУ ВІЙСЬКОВОСЛУЖБОВЦІВ.....	610
Романовський Денис Сергійович АЛІМЕНТНІ ПРАВОВІДНОСИНИ В КОНТЕКСТІ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПРАВ ЛЮДЕЙ ПОХИЛОГО ВІКУ (ЄВРОІНТЕГРАЦІЙНА ПЕРСПЕКТИВА)	613
Сухий Євген Олександрович ДО ВИЗНАЧЕННЯ СУТНОСТІ ПРАВА НА ЖИТЛО.....	615
Шамота Олександр Володимирович ПРАВОВЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ГЕНДЕРНОЇ РІВНОСТІ У СІМЕЙНИХ ПРАВОВІДНОСИНАХ В УМОВАХ ПАНДЕМІЇ.....	617
Якушев Станіслав Ігорович КОМПАРАТИВНИЙ АНАЛІЗ ІНСТИТУТУ КОМПЕНСАЦІЇ МОРАЛЬНОЇ ШКОДИ (НА ПРИКЛАДІ ФРАНЦІЇ ТА АНГЛІЇ)	618

СЕКЦІЯ 14. ЦИВІЛЬНЕ СУДОЧИНСТВО У СВІТЛІ РЕФОРМУВАННЯ СУДОВОЇ СИСТЕМИ

Голубева Неллі Юріївна ДО ПИТАННЯ ПРО ПОЗБАВЛЕННЯ БАТЬКІВСЬКИХ ПРАВ ЩОДО ДИТИНИ, ЯКА ДОСЯГЛА ПОВНОЛІТТЯ.....	621
Андронов Ігор Володимирович БЕЗПАПЕРОВИЙ ЦИВІЛЬНИЙ ПРОЦЕС	623
Бут Ілля Олександрович АЛЬТЕРНАТИВНІ ПОЗОВНІ ВИМОГИ У ЦИВІЛЬНОМУ СУДОЧИНСТВІ	626
Дрогозюк Крістіна Борисівна ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ РОЗМІЩЕННЯ ІНФОРМАЦІЇ В ОНЛАЙН-БЛОГАХ В УКРАЇНІ ПІД ЧАС ДІЇ ВОЄННОГО СТАНУ	628
Павлова Юлія Сергіївна ПЕРСПЕКТИВИ ТА ВИКЛИКИ ВИКОРИСТАННЯ ШТУЧНОГО ІНТЕЛЕКТУ В СУДОВІЙ СИСТЕМІ	630
Полуніна Ольга Олександрівна ПРОЦЕСУАЛЬНІ ОСОБЛИВОСТІ ВИРІШЕННЯ СПРАВ ПРО УСИНОВЛЕННЯ: ВНУТРІШНІ ТА МІЖНАРОДНІ ВИМІРИ В УМОВАХ ВОЄННИХ ВИКЛИКІВ.....	632
Полюк Юлія Іванівна ПОЗАСУДОВІ ПРОЦЕДУРИ ЗАХИСТУ ЯК СПОСІБ ОПТИМІЗАЦІЇ ЦИВІЛЬНОГО СУДОЧИНСТВА.....	634
Стоянова Тетяна Анатоліївна РОЛЬ ПРОЦЕСУАЛЬНИХ СТРОКІВ У СПРАВАХ ПРО ВИДАЧУ ТА ПРОДОВЖЕННЯ ОБМЕЖУВАЛЬНОГО ПРИПISУ	636
Цал-Цалко Юлія Юліївна ТИМЧАСОВИЙ ПРИХИСТОК ДИТИНИ ПІД ЧАС ВОЄННОГО СТАНУ.....	638
Яніцька Інна Анатоліївна ВИКОРИСТАННЯ СУЧАСНИХ ІНФОРМАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ ЩОДО ОПИКИ ТА ПІКЛУВАННЯ НАД ДІТЬМИ. ПРАВОВЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ТА ПЕРСПЕКТИВИ В УКРАЇНІ	640
Гончарук Анастасія Сергіївна РІВНІСТЬ СТОРІН В ЦИВІЛЬНОМУ ПРОЦЕСІ: МІФ ЧИ РЕАЛЬНІСТЬ	641
Кикоть Артем Володимирович РОЛЬ УСНИХ ДОКАЗІВ У ФОРМУВАННІ СИСТЕМИ РИМСЬКОГО ПРАВА.....	644
Петренко Наталія Дмитрівна ШТРАФ ЗА ЦИВІЛЬНИМ ПРОЦЕСУАЛЬНИМ ЗАКОНОДАВСТВОМ БРАЗИЛІЇ.....	645
Привиденцев Олександр Геннадійович ОРИГІНАЛ ЕЛЕКТРОННОГО ПОВІДОМЛЕННЯ ЯК ДОКАЗ В РАМКАХ ЦИВІЛЬНОГО СУДОЧИНСТВА.....	647
Сатановська Олена Валентинівна ЕЛЕМЕНТИ ЖИТЛОВИХ ПРАВОВІДНОСИН: СУБ'ЄКТ, ОБ'ЄКТ ТА ЗМІСТ	650
Снітко Андрій Сергійович НОВІ ТЕНДЕНЦІЇ В РОЗВИТКУ ПРОЦЕДУРИ ОНЛАЙН ВИРІШЕННЯ СПОРІВ У СФЕРІ ЕЛЕКТРОННОЇ КОМЕРЦІЇ... ..	652

СЕКЦІЯ 15. АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ ПРАВА ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ ТА ПАТЕНТНОЇ ЮСТИЦІЇ

Харитонов Олена Іванівна САМОЗАХИСТ ПРАВ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ В УМОВАХ ВОЄННИХ ВИКЛИКІВ: ДО ПОСТАНОВКИ ПРОБЛЕМИ.....	655
---	-----

Римській імперії. Інформація, яка надходила через свідчення свідків, могла бути використана суддями для вирішення судових справ і встановлення правових фактів [3, с. 46].

У третій чверті II ст. до н. е. закон Ебуція та два закони Юлія створили законодавчу базу для нового виду процесу *per formulas* (за формулою), в даній моделі цивільного судочинства, пред'явлення позову здійснювалося в усній формі претору, після чого претор складав документ, який отримав назву «формула» (від чого й назва), в якій указував обставини справи, вимоги позивача до відповідача й передавав його на розгляд до суду. Такий процесуальний механізм був у край простим і не вимагав від позивача якихось юридичних знань, у чому й була перевага цієї стадії процесу перед сучасним [4, с. 86].

Вплив римського права на національне законодавство України не може бути переоціненим. Це підтверджується запозиченою системою джерел права, принципами системи національного права, а також системою судочинства, яка за своїм змістом та характером нагадує змагальну модель судочинства Давнього Риму.

Вважаю, що незважаючи на зближення романо-германської та англо-саксонської правових сімей, українському правозастосувачу важливо пам'ятати про принципи та традиції римського права в застосуванні юридичних інститутів. Слід визнати, що багато інститутів сучасного публічного та приватного права, а також цивільного судочинства, були вперше запропоновані давньоримськими юристами і залишаються використовуваними і сьогодні, хоча з певними змінами, внесеними відповідно до вимог держави, суспільства та часу.

Список використаних джерел

1. Мамницький В. Ю. Принцип змагальності і моделі цивільного судочинства в контексті судово-правової реформи. *Форум права*. 2017. № 4. С. 130–140.
2. Підопригора О. А., Харитонов Є. О. Римське право : підручник. 5-те вид. Київ : Юрінком Інтер, 2022. 528 с.
3. Галкіна А. В. Поняття правоздатності та дієздатності у Давньому Римі. *Молодіжний економічний вісник ХНЕУ ім. С. Кузнеця*. 2018. № 11. С. 44–48.
4. Зуб О. Ю. Спрощені судові процедури: досвід Давнього Риму. *Університетські наукові записки*. 2014. № 3 (51). С. 84–89.

Ключові слова: усні докази, система римського права, доказування, принцип змагальності

Keywords: oral evidence, system of Roman law, proof, adversarial principle.

Петренко Наталія Дмитрівна

*Національний університет «Одеська юридична академія»,
аспірантка кафедри цивільного, нотаріального та виконавчого процесу
суддя Господарського суду Одеської області*

ШТРАФ ЗА ЦИВІЛЬНИМ ПРОЦЕСУАЛЬНИМ ЗАКОНОДАВСТВОМ БРАЗИЛІЇ

Цивільний процесуальний кодекс Бразилії (*Código de Processo Civil*, далі – ЦПК Бразилії), прийнятий у 2015 році, має на меті утвердження справедливого суду, забезпечення швидкого розгляду та винесення рішень у цивільних справах [1]. Як зазначається, вперше з 1973 року суттєве оновлення процесуального законодавства відбулося за демократичного режиму, що відобразилося на багатьох процесуальних інститутах, спрямованих на розширення засад примирення, диспозитивності, остаточності судового рішення. «Цивільний процес перестав рухатися між приватними інтересами (процес як справа сторін) і суспільними інтересами

(процес як соціальний інтерес) і набув демократичного аспекту, примиряючи індивідуальне та колективне, соціальне та приватне, юристів, суддів і сторін» [2, с. 26].

Одним із інструментів спонукання учасників судових процесів до належного виконання своїх обов'язків є штраф. Статтею 77 ЦПК Бразилії передбачений штраф у розмірі до двадцяти відсотків ціни позову за порушення положень процесуального законодавства, пов'язаних із невиконанням судових рішень (тимчасових чи остаточних), створення перешкод для їх виконання, а також за вчинення незаконних змін у фактичному стані спірного активу або права (наприклад, коли відповідач продовжує дію, на яку накладено заборону вчинення, або сприяє погіршенню вилученого активу). Якщо вартість справи є незначною або не підлягає оцінці, штраф може бути встановлений у розмірі до десяти розмірів мінімальної заробітної плати.

Оскільки параметри для визначення відсоткового розміру штрафу законом не закріплені, саме суддя повинен визначити конкретні обставини справи, які обґрунтовують визначену ним суму штрафу, суддя повинен використовувати максимальну ставку лише у серйозних або повторюваних ситуаціях, належним чином мотивуючи винесене рішення.

Суддя повинен попередити учасників справи, що їх неналежна поведінка може призвести до накладення вищезазначеного штрафу. Без такого попереднього повідомлення штраф, який може бути застосований, є недійсним через недотримання принципу змагальності: потенційний порушник має знати про можливі наслідки своєї поведінки, принаймні для того, щоб продемонструвати судді причини, чому ним не було виконано рішення суду чи спростувати стверджуване створення перешкод для його виконання. Відсутність поінформованості позбавляє можливості потенційного порушника вплинути на зміст рішення.

Вказані порушення розглядаються як такі, що посягають на авторитет та гідність правосуддя, а отже суд повинен, незалежно від паралельного застосування інших кримінальних, цивільних і процесуальних санкцій, накласти на винну особу штраф. Однак за такі порушення штраф не застосовується до державних або приватних адвокатів і членів Офісу громадського захисника та Прокуратури, а будь-яка відповідальність повинна бути покладена на них відповідним дисциплінарним органом.

Положення цієї статті не виключають застосування до порушника інших видів відповідальності, оскільки підстави для різних санкцій не будуть однаковими. Однак, як вказує Нілсітон Родрігес де Андраде Араго, коли поведінка, санкціонована в статті 77 ЦПК Бразилії, подібна до тієї, що описана в будь-якому з інших процесуальних положень, спільне застосування санкцій щодо того самого факту означало б необґрунтоване подвійне покарання. Так, якщо особа не виконує рішення суду, така бездіяльність може каратися за ч. IV ст. 77 (за невиконання остаточного рішення), так і за цією ж ч. IV ст. 77 («невиправданий опір постановам суду»), що призведе до накладення сукупного штрафу у розмірі до 40% від суми стягнення. Оскільки сукупність покарань тягне за собою досить високу міру відповідальності за нормами Кодексу, тому, на думку автора, вона вважається юридично недопустимою [3, с. 203].

Підсилюючи роль електронного судочинства, дією, яка порушує гідність правосуддя, вважається непідтвердження в установленій законом термін без поважної причини отримання засобами електронного зв'язку повісток, за що може бути накладено штраф у розмірі до 5% вартості справи (ст. 246 ЦПК Бразилії).

Невиправдана неявка позивача або відповідача на слухання з примирення вважається актом, який порушує гідність правосуддя, і карається штрафом у розмірі до двох відсотків очікуваної економічної вигоди або вартості справи, що стягується на користь держави (ст. 334 ЦПК Бразилії).

Стороні, яка діє недобросовісно, суд з власної ініціативи або на вимогу іншої сторони, присуджує до сплати штрафу, який має становити більше одного відсотка та менше десяти відсотків вартості справи, щоб компенсувати протилежній стороні збитки, яких вона зазнала, та понесені нею судові витрати.

Якщо третя особа, у якої перебувають докази, без поважних причин відмовиться надати їх для огляду на вимогу суду, суддя зобов'язує надати їх в нотаріальній конторі або в іншому визначеному місці протягом п'яти днів, покладаючи на заявника відшкодування будь-яких понесених витрат. Якщо третя особа не виконає наказ, суддя видасть ордер на арешт, який у разі необхідності може бути виконаний силою поліції, не перешкоджаючи при цьому можливій відповідальності за злочин непокори суду, сплаті штрафу та застосуванню інших примусових заходів, необхідних для забезпечення виконання рішення.

Список використаних джерел

1. Código de Processo Civil e normas correlatas. 16th ed. Brasília, DF : Senado Federal, Coordenação de Edições Técnicas, 2023. 292 p. URL: https://www2.senado.leg.br/bdsf/bitstream/handle/id/644042/CPC_normas_correlatas_16ed.pdf
2. Didier Jr., Fredie. Curso de direito processual civil : introdução ao direito processual civil, parte geral e processo de conhecimento. 17th ed. Salvador : Ed. Jus Podivm, 2015. 786 p. URL: https://direitobtmultivix.wordpress.com/wp-content/uploads/2015/09/didier_jr-_fredie__curso_de_direito_processual_civil_i2015.pdf
3. Nilsiton Rodrigues de Andrade Aragão. Violation of the principle of procedural good faith in enforcement proceedings and practical obstacle to the imposition of a fine for an act that violates the dignity of justice. *Revista de Processo*. 2023. Vol. 342/2023. P. 193–214.

Ключові слова: цивільний процес, штраф, відповідальність.

Keywords: civil process, fine, responsibility.

Привиденцев Олександр Геннадійович

*Національний університет «Одеська юридична академія»,
аспірант кафедри цивільного, нотаріального та виконавчого процесу*

ОРИГІНАЛ ЕЛЕКТРОННОГО ПОВІДОМЛЕННЯ ЯК ДОКАЗ В РАМКАХ ЦИВІЛЬНОГО СУДОЧИНСТВА

Використання електронного листування як доказу при вирішенні справ в судах стає все більш поширеним у зв'язку зі зростанням їх питомої ваги в особистих та професійних комунікаціях. В свою чергу у постанові Верховного Суду зазначено, що учасник справи на обґрунтування своїх заперечень або вимог вправі подати електронні докази (різновидом якого є е-повідомлення) у формі: оригіналу, електронної копії, яка засвідчена кваліфікованим електронним підписом та паперової копії, яка засвідчена в порядку, передбаченому законодавством [1], що відповідає змісту ч.2 та ч.3 ст. 100 ЦПК України [2]. Доказове значення оригіналу буде мати пріоритетне значення серед визначених можливих форм їх подачі до суду відповідно до ч.5 ст. 100 ЦПК України та наявних судових прецедентів, оскільки у разі наявності обґрунтованих сумнівів та неможливості дослідження оригіналу електронного доказу суд має право не брати до уваги подану копію електронного доказу. Загалом питання розмежування оригіналів та копій електронних доказів досі залишається дискусійним серед науковців. Основною причиною К. Б. Дрогозюк визначає відсутність чітко визначеної позиції в законодавстві, що може призвести до зловживання процесуальними правами учасниками справи [3, с. 99]. А. Ю. Каламайко та О. Ю. Гусев зазначають про неможливість використання терміну «оригінал» електронного доказу, оскільки всі електронні копії електронного доказу ідентичні з оригіналом [4, с. 62; 5, с.106]. Слід зазначити, що визначена позиція сформована з огляду на ототожнення функціональної природи електронного доказу та електронного документа, ори-